

УДК 342.9(477)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.16.22>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИТНОГО РЕЖИМУ ТРАНЗИТУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Лемеха Ростислав Ігорович,
кандидат юридичних наук,
здобувач наукового ступеня доктора
юридичних наук
(Запорізький національний
університет, м. Запоріжжя, Україна)

У науковій публікації досліджується питання цифровізації митного режиму транзиту як перспективного напрямку удосконалення адміністрування митних режимів в Україні. Актуальність такого дослідження обґрунтовується тим, що автоматизація та інформатизація митних процедур значно полегшує порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, сприяє активізації міжнародної торгівлі та залученню іноземних інвестицій у національну економіку. Зазначається, що на особливу увагу органів публічної адміністрації заслуговує питання цифровізації функціонування митного режиму транзиту, з огляду на геополітичне положення України та її значний потенціал як транзитної держави, що розташована на перетині багаточисельних шляхів із Азії в Європу.

Методологія цієї публікації ґрунтується на комплексному поєднанні філософських (законів діалектики та метафізики), загальнонаукових (прийомів логічного методу, системного та структурно-функціонального методів) та спеціально-юридичних методів дослідження (методології порівняльного правознавства, методу юридичного моделювання тощо), принципів об'єктивності та історизму.

Зазначається, що відповідно до чинного законодавства у митному режимі транзиту товари, транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

До актуальних напрямків удосконалення адміністрування митного режиму транзиту в Україні віднесено максимальну автоматизацію та інформатизацію митних процедур у процесі митного оформлення товарів та здійснення митного контролю дотримання норм митного та податкового законодавства (за аналогією із системою електронного митного оформлення в США) з використанням технології штучного інтелекту, а також розвиток сервісних служб та можливостей офіційного вебпорталу Державної митної служби України (створення інтерактивного сервісу щодо вибору митного режиму та поміщення в нього товарів з можливістю спостереження в режимі онлайн за переміщенням товарів через митний кордон тощо).

Зазначається, що роль суб'єктів владних повноважень органів Державної митної служби України в процесі прийняття рішення щодо пропуску товарів та транспортних засобів через митний кордон повинна бути зведена до мінімуму. Використання технології штучного інтелекту дозволить мінімізувати корупційні ризики в роботі органів публічної адміністрації та неупереджено виявляти факти порушення митного законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Перспективність подальшого дослідження такої тематики обґрунтовується необхідністю вдосконалення теоретико-методологічних та правових засад митних режимів

в Україні, приведенням їх у відповідність до міжнародних стандартів, а також норм і принципів права ЄС.

Ключові слова: митні режими, транзит, автоматизація, цифровізація, митний кордон, митна справа, митні процедури, митні відносини, митне оформлення, митний контроль, публічна адміністрація, удосконалення.

DIGITALIZATION OF THE TRANSIT CUSTOMS REGIME: ADMINISTRATIVE LEGAL ASPECT

Lemekha Rostyslav Ihorovych,
Candidate of Juridical Sciences,
Doctoral Student in Juridical Sciences
(Zaporizhzhia National University,
Zaporizhzhia, Ukraine)

The scientific publication is devoted to the issue of digitalization of the customs transit regime as a promising area for improving the administration of customs regimes in Ukraine. The relevance of this study is justified by the fact that automation and informatization of customs procedures significantly facilitates the movement of goods and vehicles across the customs border of Ukraine, promotes international trade and attracts foreign investment in the national economy. It is noted that the issue of digitalization of the customs transit regime deserves special attention of public administration bodies, given the geopolitical position of Ukraine and its significant potential as a transit country located at the intersection of numerous routes from Asia to Europe.

The methodology of this publication is based on a complex combination of philosophical (laws of dialectics and metaphysics), general scientific (methods of logical method, system and structural-functional methods) and special legal research methods (methodology of comparative law, method of legal modeling, etc.) and principles of objectivity, historicism.

It is noted that in accordance with the current legislation in the customs regime of transit of goods, commercial vehicles are moved under customs control between two customs authorities of Ukraine or within the area of one customs authority without any use of these goods, without payment of customs duties and without application measures of non-tariff regulation of foreign economic activity.

The current areas of improvement of customs transit administration in Ukraine include maximum automation and informatization of customs procedures in the process of customs clearance of goods and customs control of compliance with customs and tax legislation (similar to the electronic customs clearance system in the US), as well as the development of services and capabilities of the official web portal of the State Customs Service of Ukraine (creation of an interactive service for choosing the customs regime and placing goods in it with the ability to fill out an online declaration and other customs formalities, online monitoring of goods across the customs border, etc.).

It is noted that the role of the subjects of power of the State Customs Service of Ukraine in the decision-making process on the passage of goods and vehicles across the customs border should be minimized. The use of artificial intelligence technologies will minimize corruption risks in the work of public administration bodies and impartially detect violations of customs legislation by foreign economic entities.

Prospects for further research on this topic is justified by the need to improve the theoretical and methodological and legal foundations of customs regimes in Ukraine, bringing them into line with international standards and norms and principles of EU law.

Key words: customs regimes, transit, automation, digitalization, customs border, customs business, customs procedures, customs relations, customs clearance, customs control, public administration, improvement.

Вступ. Україна як континентальна держава з широким виходом до Чорного моря має унікальне географічне розташування, адже знаходиться на перетині багатьох шляхів із Азії в Європу та забезпечує транзит величезних потоків товарів і транспортних засобів через власну територію. З урахуванням транзитного потенціалу України органи публічної адміністрації повинні приділяти постійну увагу адміністративно-правовому та організаційному забезпеченню ефективного функціонування митного режиму транзиту. Перспективним напрямом удосконалення адміністрування митного режиму транзиту є автоматизація та інформатизація відповідних митних процедур. Цифровізація стала основною тенденцією в розвитку суспільних відносин у XXI столітті та охоплює майже всі сфери суспільного життя. Цифровізація митних процедур дозволяє, по-перше, мінімізувати людський, часто-густо корупційний фактор, а по-друге, значно спростити та прискорити процеси митного оформлення та контролю дотримання норм митного та податкового законодавства суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Особливе значення для активізації міжнародної торгівлі має цифровізація митного режиму транзиту, який забезпечує позитивний імідж України та розвиток її транспортної інфраструктури. З огляду на вищевикладене, дослідження адміністративно-правових аспектів цифровізації митного режиму транзиту має як теоретичне, так і практичне значення для удосконалення чинного митного законодавства та юридичної практики.

Питання адміністративно-правового регулювання митних відносин в Україні досліджуються в роботах фахівців у сфері адміністративного права, серед яких роботи О. Бандурки, В. Бевзенка, Н. Білак, М. Віхляєва, Н. Губерської, С. Гусарова, Р. Калюжного, Т. Коломоєць, В. Колпакова, А. Комзюка, О. Кузьменко, В. Курила, Д. Лук'янця, Д. Лученка, П. Лютікова, М. Мельника, Р. Мельника, О. Миколенка, Я. Назарової, Н. Нижник, Д. Приймаченка, С. Стеценко, М. Тищенко, О. Чуприни, А. Школика та інших учених-адміністративістів. Із останніх досліджень слід відзначити дисертаційну роботу М. Мельника «Інститут митних режимів у митному праві України» [1], публікації І. Міщенко «Новели інституту митного режиму в контексті реформування митного законодавства» [2], В. Хоми «Сучасний стан національного правового забезпечення митного режиму безмитної торгівлі та напрями його вдосконалення» [3] та О. Чуприни «Класифікація митних режимів у юридичній науці та законодавстві» [4]. Проте питання цифровізації митного режиму транзиту в контексті його адміністративно-правового забезпечення ще не було предметом окремого дослідження, чим обґрунтовується актуальність підготовки цієї публікації.

Методологія цього дослідження ґрунтується на комплексному поєднанні філософських (законів діалектики та метафізики), загальнонаукових (прийомів логічного методу, системного та структурно-функціонального методів) та спеціально-юридичних методів дослідження (методології порівняльного правознавства, методів юридичної догматики та юридичного моделювання тощо), принципів об'єктивності та історизму.

Метою публікації є дослідження питання цифровізації митного режиму транзиту як одного із пріоритетних напрямів удосконалення адміністрування митних режимів в Україні.

Результати дослідження. Протягом усієї своєї історії Україна перебувала на перетині світових торговельних шляхів та була своєрідним центром і важливим опорним пунктом на шляху з Європи до Азії. Протягом століть ідеться про вигідне географічне положення та величезний транзитний потенціал нашої держави. Систематично та регулярно проводяться переговори з країнами-партнерами щодо опрацювання технічних та технологічних можливостей виконання міжнародних вантажних

перевезень усіма видами транспорту, узгодження найкращих та найбільш зручних умов транзитних перевезень для вантажовласників та інших учасників ринку [5].

Відповідно до ст. 90 Митного кодексу України транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [6].

Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється як прохідний або внутрішній транзит, або каботаж. Прокідним транзитом переміщуються товари від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України (у тому числі в межах одного пункту пропуску через державний кордон України).

Внутрішнім транзитом, або каботажем, переміщуються товари: від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до митниці, розташованій на митній території України; від митниці, розташованій на митній території України, до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України; від одного пункту, розташованого на митній території України, до іншого пункту, розташованого на митній території України, у тому числі якщо частина цього переміщення проходить за межами митної території України; від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до митниці, розташованій на території України, зайнятій сушею, та у зворотному напрямку.

Митний режим транзиту може бути застосований як до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України, так і до таких, що перебувають на митній території України. У митний режим транзиту можуть бути поміщені товари, транспортні засоби комерційного призначення незалежно від їх митного статусу. Також у митний режим транзиту можуть бути поміщені будь-які товари, крім заборонених законодавством для ввезення та/або транзиту через митну територію України. Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених Митним кодексом. Для декларування у митний режим транзиту товарів, що переміщуються будь-яким видом транспорту, крім випадків, визначених ст. 94 Митного кодексу України, використовується митна декларація (у тому числі попередня митна декларація). У разі транзиту в межах одного пункту пропуску або для декларування товарів, що не є підакцизними, залежно від виду транспорту замість митної декларації може використовуватися авіаційна вантажна накладна (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading) [7].

Особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму у випадках ввезення на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом товарів, перелік яких затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 461 «Про затвердження переліку товарів, ввезення яких на митну територію України та/або переміщення територією України прохідним та внутрішнім транзитом здійснюється за умови обов'язкового надання митним органам забезпечення сплати митних платежів», повинна забезпечити обов'язкову сплату митним органам митних платежів.

З метою забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим транзиту, можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації. Забезпечення ідентифікації здійснюється шляхом

накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. При цьому накладення одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка в товаросупровідних документах.

Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту, мають перебувати у незмінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання, не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту, бути доставленими до митниці призначення до закінчення визначеного строку та мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування. За умови забезпечення ідентифікації товарів, що переміщуються у режимі транзиту, та дотримання інших вимог, встановлених Митним кодексом України, допускається перевезення зазначених товарів транспортним засобом, який здійснює перевезення в межах митної території України товарів, які не перебувають під митним контролем [7].

У контексті цифровізації митного режиму транзиту важливим стало прийняття у 2019 році Закону України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [8]. Вказаним законом безпосередньо регулюється питання електронного документообігу та обміну даними в процесі функціонування митного режиму транзиту. Так, згідно зі ст. 1 зазначеного Закону, електронна транзитна система – електронна система, яку використовують для електронного обміну даними у режимі спільного транзиту, структурованими відповідно до стандартів електронних повідомлень, які використовуються у разі обміну даними між комп'ютерними системами в комп'ютеризованій транзитній системі, що застосовується договірними сторонами Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року.

Метою цього Закону є імплементація положень Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами від 20 травня 1987 року відповідно до зобов'язань України, закріплених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та впровадження електронної транзитної системи для електронного обміну даними між митними органами України у режимі спільного транзиту. Цей Закон встановлює основні засади організації та здійснення режиму спільного транзиту товарів митною територією України, порядок і умови переміщення таких товарів підприємствами митною територією України в режимі спільного транзиту, здійснення митних формальностей, застосування механізму гарантування сплати митного боргу, застосування спеціальних транзитних спрощень та інші особливості здійснення операцій режиму спільного транзиту. Для забезпечення виконання митних формальностей та електронного обміну даними у разі застосування режиму спільного транзиту використовуються електронна транзитна система та електронна система управління гарантіями, які входять до складу інформаційно-телекомунікаційної системи митних органів [8].

Натепер у Державній митній службі України створена та успішно функціонує Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС), яка об'єднує в собі всі

програмно-технічні складники, необхідні для автоматизації процесів митного оформлення та контролю. Діюча в її складі автоматизована система митного оформлення «Інспектор» (АСМО) охоплює всі процеси митного контролю як усередині країни, так і на митних кордонах. Така система являє собою функціональний аналог таких передових європейських систем митного оформлення, як німецька «АТЛАС» та польська «ЦЕЛІНА», які є взірцем та прикладом для наслідування для розвитку будь-яких митних ІТ-систем. Одним з основних модулів АСМО стала інтегрована в неї Автоматизована система аналізу та управління ризиками (АСАУР), яка дозволяє створювати профілі ризику довільної складності з використанням таких інноваційних підходів, як алгоритми нечіткої логіки (fuzzy logic) та врахування позитивної і негативної історії попередніх митних оформлень [9].

Натепер АСАУР охоплює більше ста тисяч орієнтувань, регіональних та центральних профілів ризику. Інформація від суміжних держав дозволяє всебічно та повноцінно оцінити будь-які загрози, які можуть виникнути під час митного оформлення. У складі АСМО реалізовано систему обліку митних платежів, модулі митного оформлення громадян тощо. У складі АСМО ефективно діє система електронного (безпаперового) декларування вантажів – в електронному вигляді оформлюється вже понад 95% митних декларацій.

Перспективною є інтеграція АСМО з податковими інформаційно-аналітичними системами, такими як «Податковий блок», системи електронного адміністрування ПДВ та акцизного податку. Це дозволяє обліковувати підприємства, що здійснюють операції з товарами, за електронними заявами. В процесі форматно-логічного контролю митної декларації використовується понад 1100 критеріїв та зв'язки з десятками баз даних різних органів та установ. У складі ЄАІС також розроблена система «Єдине вікно», яка впорядковує та спрощує спілкування перевізників та декларантів з іншими контролюючими органами. Важливим є приєднання України до європейської Конвенції про спільну транзитну процедуру з модулем національної імплементації NCTS у складі АСМО [9].

Нормативною основою ЄАІС є Наказ Державної митної служби України «Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України» від 04.11.2010 № 1341 [10].

Основними завданнями ЄАІС Держмитслужби є: інформаційна підтримка основних процесів діяльності митних органів під час виконання завдань та функцій, покладених на них законодавством України, з метою підвищення їх ефективності; збирання, оброблення, створення, накопичення, аналіз, передавання та зберігання інформації у сфері митної справи шляхом об'єднання відповідних інформаційних ресурсів митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, а також інформаційних ресурсів центральних органів виконавчої влади, інформаційних ресурсів інших недержавних установ (організацій, підприємств) – суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних та правоохоронних органів інших країн; контроль за переміщенням вантажів, що перебувають під митним контролем, як через митний кордон України, так і в її межах; автоматизація формування даних митної статистики та підвищення її достовірності; підвищення ефективності контролю своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються під час переміщення товарів через митний кордон України; зменшення часу на митне оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, та витрат, які несуть митні органи під час здійснення митного контролю та митного оформлення; забезпечення резервного копіювання та зберігання інформаційних ресурсів та митної електронної інформації; підвищення оперативності

вирішення митними органами завдань, покладених на них законодавством України, зменшення часових та фінансових витрат на інформаційно-пошукові, розрахункові та аналітичні роботи, формування належної звітності з питань діяльності митних органів; забезпечення інформаційної взаємодії з центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та недержавними установами – суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, митними та правоохоронними органами інших країн [10].

Також слід відзначити Наказ Міністерства фінансів України від 17.08.2020 № 508 «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів» [11]. Так, у відповідності до п. 8 вказаного наказу у разі неможливості проведення автоматизованого контролю із застосуванням автоматизованої системи управління ризиками внаслідок виходу з ладу АСМО та/або ЄАІС перелік митних формальностей формується у кожному конкретному випадку здійснення митного контролю товарів, транспортних засобів за результатами проведення комбінованого та/або неавтоматизованого контролю із застосуванням системи управління ризиками. А згідно із п. 9 зазначеного наказу, у разі виходу з ладу єдиного державного інформаційного вебпорталу «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» на строк більше двох годин відповідні митні формальності здійснюються на підставі документів та/або відомостей, наданих митному органу відповідною особою, на паперових носіях або їх електронних (сканованих) копій, засвідчених належним чином відповідно до вимог чинного законодавства [11]. Проте, незважаючи на проведені реформи в напрямі цифровізації митного режиму транзиту, сучасний стан адміністративно-правового забезпечення та адміністрування митних режимів в Україні є задовільним, про що свідчать результати соціологічних досліджень щодо оцінки рівня корупції та професіоналізму суб'єктів владних повноважень Державної митної служби України [12; 13].

З огляду на об'єктивні недоліки адміністрування митних режимів загалом та митного режиму транзиту зокрема доцільною видається правова регламентація автоматизації та інформатизації митних процедур (процедури декларування, визначення митної вартості та перевірки товарів тощо) з використанням технології штучного інтелекту, що виключить людський (часто-густо корупційний) фактор з процесу митного оформлення та контролю. Сучасні технології дозволяють організувати роботизоване обладнання для перевірки товарів, сканування всієї супровідної документації та проведення неупередженого аналізу відповідності кількості та якості товарів заявленим у декларації характеристикам, а також визначення митної вартості товарів штучним інтелектом з аналізом усіх інформаційних ресурсів.

Яскравим прикладом успішного використання автоматизованих систем митного оформлення та контролю є функціонування митних режимів у США. Зокрема, у США створене якісне правове поле для електронного декларування товарів, тобто законодавчо вирішене питання про однакову відповідальність за декларування, в якому б вигляді його не організували, в електронному чи паперовому (за паперовими носіями оформлюється 1–2% товарів). Система митного оформлення товарів у США будується на принципах створення повного електронного опису товарів, тобто комп'ютеризації інформації про товар у процесі його транспортування від пункту завантаження за кордоном до пункту розвантаження й випуску на території США. Однією з кращих технологічних розробок американських спеціалістів є система BRASS (Border Release Screening and Selectivity), яка дозволяє проводити митне оформлення та митний контроль імпортного відправлення протягом 5–10 секунд. Це одне з останніх досягнень

американської митниці, яке винайшли спеціально для спрощення формальностей щодо великої кількості товарів. Основним досягненням технології з використанням системи BRASS є застосування спеціального штрих-коду та прийняття оперативного рішення в пункті пропуску місцевими підрозділами митної служби США. Штрих-код формується, як правило, митним брокером і повторює основні характеристики відправлення [14, с. 64–68]. Таким чином, у США головним фактором прискорення митного оформлення й митного контролю є повна цифровізація всього митного процесу, а також накопичення й використання митної історії минулих років для ідентифікації товарів і учасників зовнішньоекономічної діяльності, які створюють потенційну загрозу безпеці зовнішньоекономічної діяльності. Вищеописаний позитивний досвід США заслуговує на увагу та визначення можливостей його впровадження в національне законодавство та юридичну практику.

Важливим також є адміністративно-правове забезпечення переходу на електронний документообіг у системі підрозділів Державної митної служби України. У зв'язку із цим існує об'єктивна необхідність внесення відповідних змін до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» від 6 березня 2019 р. № 227 у частині завдань та напрямів діяльності, зокрема, щодо організації роботи Системи електронного документообігу (СЕД) органів Державної митної служби України (програмного комплексу автоматизації обліку та документообігу). Також є необхідність прийняття окремого наказу Державної митної служби України щодо повного переходу на електронний документообіг між митними органами різних рівнів з використанням технології цифрового підпису. У цьому аспекті позитивним є прийняття наказу Державної митної служби України від 07.05.2020 № 167 «Про запровадження рекомендаційно-технічного пілотного проекту виконання митних формальностей в автоматичному режимі» [15].

Відповідно до ч. 3 ст. 246 Митного кодексу України митні формальності щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які декларуються шляхом подання митному органу електронної митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, заповненої у звичайному порядку відповідно до ст. 258 Митного кодексу України [6], здійснюються автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі відповідно до розділу IV Порядку виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.08.2012 за № 1360/21672.

Для забезпечення ідентифікації товарів (у разі вивезення за межі митної території України) згідно з ч. 3 ст. 326 Митного кодексу України використовуються комерційні засоби ідентифікації (пломби або запірно-пломбувальні пристрої), які накладаються на вантажні відсіки транспортних засобів комерційного призначення до моменту подання до митного органу митної декларації. Попередній відбір митної декларації здійснюється АСМО в автоматичному режимі після отримання митної декларації у складі електронного повідомлення, засвідченого кваліфікованим електронним підписом декларанта або уповноваженої ним особи у відповідності до рекомендацій [15].

Отже, національна система виконання митних формальностей автоматизованою системою митного оформлення в автоматичному режимі є тільки пілотним проєктом, який не позбавлений бюрократичних та технічних перепон. Автоматизована система митного оформлення повинна включати не тільки перевірку декларацій за наявності пломб, але й передбачати технічну можливість контролю кількості, виду та якості товарів, які переміщуються через митний кордон України.

До позитивних змін в організації роботи Державної митної служби України слід віднести запуск нового офіційного вебпорталу. Для представників бізнесу, зокрема, є корисним «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» [16], в особистому кабінеті якого вони можуть онлайн здійснити перевірку митної декларації, отримати інформацію щодо класифікації товарів, рахунків для сплати митних платежів тощо.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати висновок про те, що актуальним напрямом удосконалення адміністрування митного режиму транзиту в Україні є його подальша цифровізація, тобто максимальна автоматизація та інформатизація митних процедур у процесі митного оформлення товарів та здійснення митного контролю дотримання норм митного та податкового законодавства (за аналогією із системою електронного митного оформлення в США) з використанням технології штучного інтелекту. Роль суб'єктів владних повноважень органів ДМС України в процесі прийняття рішення щодо пропуску товарів через митний кордон повинна бути зведена до мінімуму. Використання технології штучного інтелекту дозволить мінімізувати корупційні ризики в роботі органів публічної адміністрації та неупереджено виявляти факти порушення митного законодавства.

До актуальних напрямів удосконалення правового регулювання та адміністрування митних режимів в Україні доцільно також віднести розвиток сервісних служб та можливостей офіційного вебпорталу Державної митної служби України (створення інтерактивного сервісу щодо вибору митного режиму та розміщення в нього товарів з можливістю спостереження в режимі онлайн за переміщенням товарів через митний кордон тощо).

Перспективність подальшого наукового дослідження такої тематики зумовлена поступовим розвитком технологій, які розширюють можливості автоматизації та інформатизації процесів митного оформлення та контролю, а також необхідністю внесення змін до чинного Митного кодексу України в частині правової регламентації процедури визначення митної вартості товарів та здійснення митного контролю з використанням технології штучного інтелекту.

Список використаних джерел:

1. Мельник М.В. Інститут митних режимів у митному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. 251 с.
2. Міщенко І.В. Новели інституту митного режиму в контексті реформування митного законодавства. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 73–77.
3. Хома В.О. Сучасний стан національного правового забезпечення митного режиму безмитної торгівлі та напрями його вдосконалення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 5. С. 104–108. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2019/25.pdf.
4. Чуприна О.В. Класифікація митних режимів у юридичній науці та законодавстві. *Право та інновації*. 2015. № 2 (10). С. 133–139.
5. Транзитні можливості України. Україна – зручний транспортний хаб (вузол) між Європою та Азією. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/tmu.html>.
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495-VI. Дата оновлення: 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
7. Камінський А. Митне оформлення товарів у режимі транзит. *Митна справа*. 29.07.2016, № 28 (885). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/news/id/3207>.
8. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи : Закон України від 12.09.2019 року № 78-IX. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text>.

9. У ДФС функціонує сучасна автоматизована система митного контролю та оформлення. Офіційний портал Державної фіскальної служби України. URL: <http://zp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-249074.html>.

10. Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Держмитслужби України : Наказ Державної митної служби України від 04.11.2010 № 1341. Дата оновлення: 24.04.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va341342-10#Text>.

11. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів : Наказ Міністерства фінансів України від 17.08.2020 р. № 508. Дата оновлення: 27.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-20#Text>.

12. Європейська Бізнес Асоціація оприлюднила результати Митного індексу / Європейська Бізнес Асоціація: *офіційний вебсайт*. Дата оновлення: 28.08.2018 р. URL: <https://eba.com.ua/yevropejska-biznes-asotsiatsiya-oprylyudnyla-rezultaty-mytного-indeksu/>.

13. Бізнес не бачить зрушень у реформуванні митниці / Європейська Бізнес Асоціація: *офіційний вебсайт*. Дата оновлення: 02.09.2020. URL: <https://eba.com.ua/biznes-ne-bachyt-zrushen-u-reformuvanni-mytntysi/>.

14. Бойкова М.В. Зарубежный опыт таможенного администрирования : монография / под общ. ред. В.В. Макрусева. Москва : РИО Российской таможенной академии, 2017. 130 с.

15. Про запровадження рекомендаційно-технічного пілотного проекту виконання митних формальностей в автоматичному режимі : Наказ Державної митної служби України від 07.05.2020 № 167. Дата оновлення: 26.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0167913-20#n31>.

16. Держмитслужба запустила новий офіційний вебпортал. *Урядовий портал: єдиний вебпортал органів виконавчої влади України*. Дата оновлення: 12.06.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhmitsluzhba-zapustila-novij-oficijnij-vebportal>.